

szat és festészet forma- és színgazdagságát is. Alkotásaiban a szín állandóan jelen van, formaalkotása egyéni.

A svéd építészetre is rányomja bélyegét a célszerűség. Az építkezés gépesítése fejlettebb, mint Finnországban, az épületek szépségét főleg az anyagok nemessége adja s kevésbé a felfogás merész ötletessége. Az új városok változatosan alkalmazkodnak a természethez, a tájhoz.

A dán építészek alkotására jellemző az egyszerűség és műgond. A koppenhágai új repülőtér egyszerű, vasvázon emelt üvegcsarnok, sajátosságát kölcsönöz neki egy modern, színes kerámiában megvalósított, térben kibontakoztatott szoborcsoport. A modern művészetek Lonisiana nevű múzeumát egy régi parkban épült teremsor alkotja, melynek nagy üveg ablakán változatos tájak jelennek meg a romantikus patakparttól a tenger távlataiig. A modern szobrászat mesterművei számára kitűnő környezet ez a természethez simuló épületegyüttes.

Az új finn építészeti és városképi alkotásokban megfelelő helyet kapnak a képzőművészeti elemek. Az egyéniségnek emelt emlékművek nagy, absztrakt szimbolikus elemek mellett idézik a tudományok és művészetek képviselőit. Jan Sibelius emlékműve a tengerpart közelében épült egy fenyővel övezett tisztás szikláira. A nyolc méter magas, orgonasípkra emlékeztető aranyozott acélső-csoport mellett leng Sibelius arcképe.

A modern svéd szobrászatnak kiváló gyűjteményét képviseli a tengerpartra tekintő Milles-kert. Itt Milles szobrász több száz alkotása jelenik meg víztükrök felett a gondal csoportosított köteraszokon és sétányokon.

*

Visszagondolva Észak-Európa embereire, alkotásaikra, életükre és természeti körülményeikre, sok kellemes emlék kísér, de főleg komoly, józan életszemléletük.

Virgil Salvanu

Gyermeksajtó — Angliában

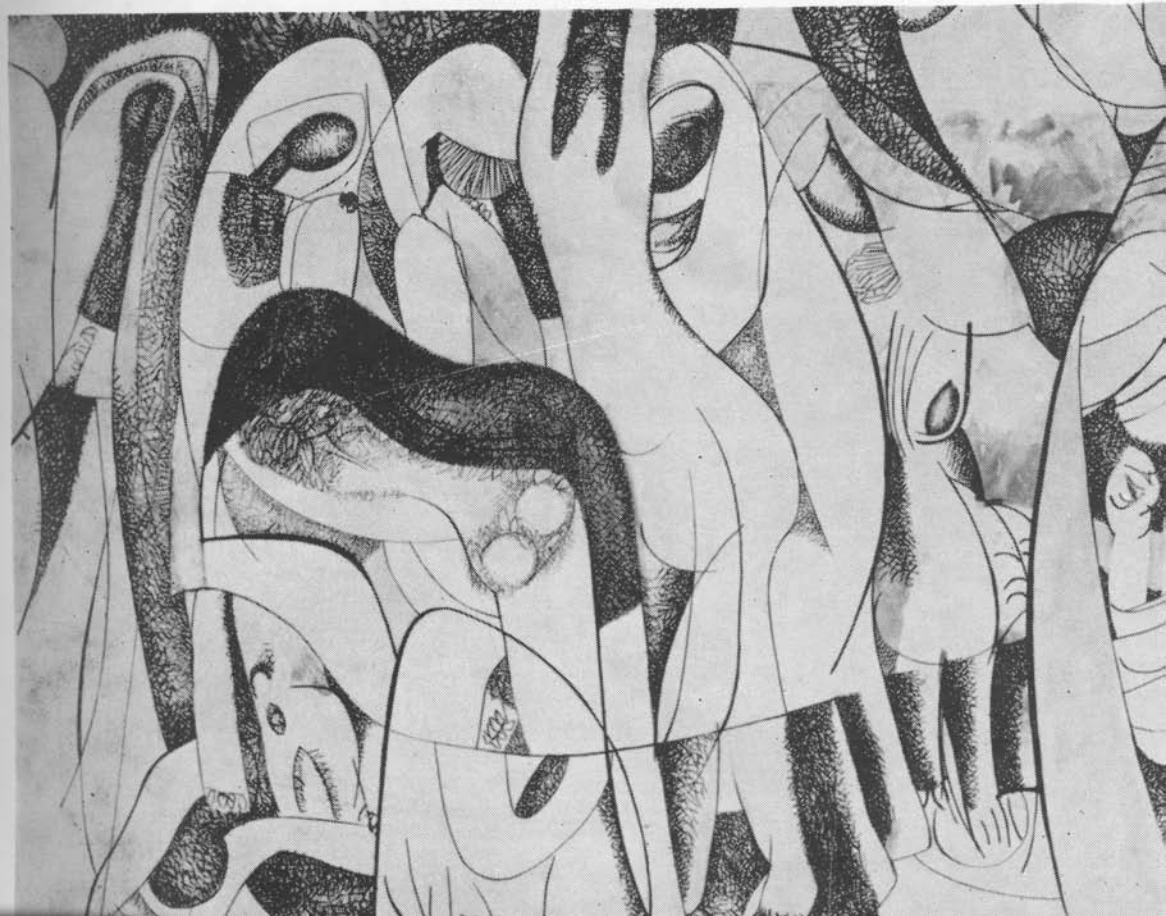
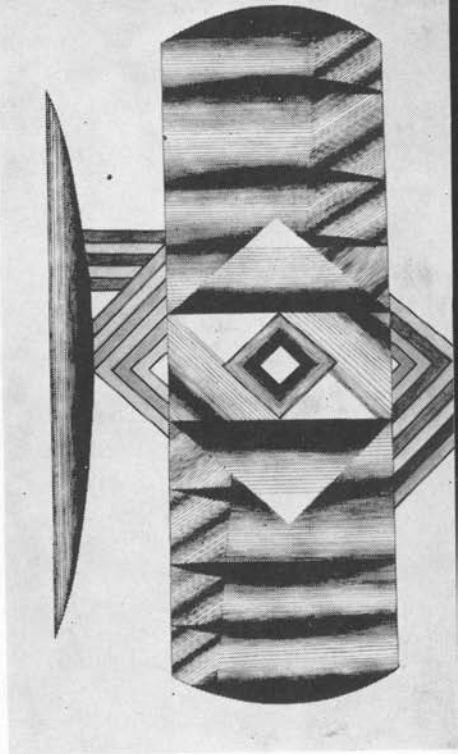
Bevallom, mielőtt útrakeltem volna, hogy az angol gyermeksjajtót „a tett helyén” tanulmányozzam — már voltak bizonyos elképzeléseim. Elképzelések, mondom, mert hiába próbáltam itthon tájékozódni az angol gyermeksjajtó felől — mindössze néhány kifejezetten kommersz-lapot sikerült felhajtanom egy ismerősömnél. Ezek pedig vészesen semmitmondóak, mondhatnám unalmasak voltak. Legalábbis számomra tűntek unalmasaknak, aki egy szervezet — a Pionírszervezet — egyik lapjánál, a Napsugárnál dolgozom, és akit az Országos Pionír tanács azért küldött a költséges, messzi útra, az ifjúsági és gyermekszervezetek hazájába, hogy azokat a — valószínűleg jól bevált — módszereket tanulmányozzam, amelyekkel az angol gyermeksjajtó (különösképpen a gyermekszervezetek által kiadott sajtó) megvalósítja pedagógiai céljait.

Kíváncsi voltam például arra, hogy a Cserkészszövetség gyermeklapja — esetleg több gyermeklapja — mennyiben használja fel a szépirodalom, a publicisztika eszközeit „Tízparancsolat”-a jobb megértetésére. Kíváncsi vol-

PAULOVICS LÁSZLO
GRAFIKAI

1. Barbár mosoly
2. Formák II.
3. Trójai nők

i. Fotomontázs virágmotívummal

tam, hogy a szervezeti lapok mennyire hivatottak mozgósítani a szervezeten kívüli gyermekeket, mennyire igyekeznek őket közelebb vonzani mozgalmukhoz.

Azzal a meggyőződéssel indultam el, hogy hazatértem után igen sok hasznosítható tapasztalattal járulhatok hozzá a Napsugár és a román testvérlapok tartalmi és formai felfrissítéséhez.

Elképzeléseim — sajnos — részben hamisnak bizonyultak.

A Cserkészszövetség főhadiszállásán hosszas beszélgetést folytattam Anthony Shepherd úrral, a szövetség külügyi titkárával. Igen barátságosnak és segítőkésznek mutatkozott, az első dolog azonban, ami meglepett, a csodálkozása volt, amellyel a tájékoztató-ajándékaimat, a hazai román és magyar gyermeklapokat szemlélte. „Nahát, milyen kedves” — hajtogatta lapozgatás közben, és látszott, hogy nem pusztán udvariasságból teszi. Kiderült, hogy az angol cserkészmozgalomnak (a fiúk részlegének), amely félmillió, többségében pionír-korú tagot számlál (ezek a „farkaskölykök” — „cub scouts”) nincs gyermeklapja. Indítottak ugyan két évvel ezelőt egyet, de előfizetők híján az ötezeret, de tartalmilag is, amennyiben kizárólag szervezeti kérdésekkel foglalkoznak. Nevelő célzatú publicisztikájuk didakticista. Ahelyett, hogy a szervezeten kívüliek érdeklődését is felkeltenék — a szervezet tagjait is untatják. Talán csak a Young Soldier kivétel. Ez az igénytelen külsejű, újságpapírra nyomtatott, de 250 000-es példányszámban forgalmazott lapocska hasonlít szerkesztési koncepciójában a mi gyermeklapjainkhoz — eltekintve kifejezetten vallásos jellegű ideológiai tartalmától, ami egyébként minden angol gyermekszervezetre jellemző. A Young Soldier az egyetlen angol szervezeti gyermeklap, amely szórakoztatva nevel, a szépirodalom eszközeitől sem riad vissza. Sőt ezekkel igyekszik olvasói érzelmeire hatni. Egyáltalán, az érzelmeiken keresztül keresi az utat az olvasó értelme felé, akárcsak az Arici Pogonici, a Luminița és a Napsugár, sőt részben a nagyobb gyermekek lapjai, a Cutezătorii és a Jóbarát is. A Young Soldier az egyetlen angol szervezeti gyermeklap — megfigyelésem szerint —, amely nem ragaszkodik mereven bizonyos megkövesedett és — valljuk be — idejét múlt szerkesztési sémákhoz. Ennek köszönhető népszerűsége is.

A Leány Cserkészszövetségnek (Girl Guide Association) már van gyermeklapja, a Brownie, amelynek a ráfizetését a vezetők számára publikált lap nyereségéből fedezik.

A másik két nagy szervezet, a Boys Brigade és a Salvation Army gyermeklapjai (Stedfast junior és a Young Soldier) határozottan csalódást okoztak nekem, akárcsak a Brownie. Nemcsak azért, mert példányszámuk alig haladja meg az ötezeret, de tartalmilag is, amennyiben kizárólag szervezeti kérdésekkel foglalkoznak. Nevelő célzatú publicisztikájuk didakticista. Ahelyett, hogy a szervezeten kívüliek érdeklődését is felkeltenék — a szervezet tagjait is untatják. Talán csak a Young Soldier kivétel. Ez az igénytelen külsejű, újságpapírra nyomtatott, de 250 000-es példányszámban forgalmazott lapocska hasonlít szerkesztési koncepciójában a mi gyermeklapjainkhoz — eltekintve kifejezetten vallásos jellegű ideológiai tartalmától, ami egyébként minden angol gyermekszervezetre jellemző. A Young Soldier az egyetlen angol szervezeti gyermeklap, amely szórakoztatva nevel, a szépirodalom eszközeitől sem riad vissza. Sőt ezekkel igyekszik olvasói érzelmeire hatni. Egyáltalán, az érzelmeiken keresztül keresi az utat az olvasó értelme felé, akárcsak az Arici Pogonici, a Luminița és a Napsugár, sőt részben a nagyobb gyermekek lapjai, a Cutezătorii és a Jóbarát is. A Young Soldier az egyetlen angol szervezeti gyermeklap — megfigyelésem szerint —, amely nem ragaszkodik mereven bizonyos megkövesedett és — valljuk be — idejét múlt szerkesztési sémákhoz. Ennek köszönhető népszerűsége is.

A már elavult tartalmakhoz való merev ragaszkodással magyaráznom például azt is, hogy a cserkészmozgalom kevésbé népszerű a kamaszok és a 17 éven felüli ifjak körében. Kissé elavult romantikája egyre inkább csak a 10—12 éves fiúkat vonzza. Ha valakiről azt mondják — jellemzőképpen — hogy „boy-scout” (cserkész), az izes magyarsággal „balek”-et jelent.

Az újságárusok standjain, újságosbódékban és üzletekben igen sok és sokféle gyermeklapot láttam. Ez az úgynevezett „szórakoztató” gyermeklapok.

Üzlet. Túlnyomó többségük olcsó, színesen, hatalmas példányszámban jelenik meg, és egyetlen célkitűzése, hogy mennél hajmeresztőbb kalandos történettel, rajzsorozattal, képregénysorozattal vonja magára olvasói figyelmét. No nem, nem Vaillant-szerűek. Hiányzik belőlük a Vaillant ötletessége, humora, szellemessége. Hadd említek meg néhányat belőlük: The Dandy, Eagle, Penelope, Princess Tina és ide sorolnám a tévé gyermekadásainak a mesealakjaira építő TV 21-et is.

Persze, találtam kiváló gyermeklapot is. Meglepetésemre azonban nem az ifjúsági és gyermekszervezetek kiadványai között. A méregdrága (három és fél shilling példányszámonként) Pictorial Knowledge-re és a lényegesen olcsóbb (1 shilling 3 penny) Look and Learn-re gondolok. Mindkettőt magas példányszámban terjesztik, az egész angol nyelvterületen (Nagy-Britannia, Ausztrália, Kanada, Egyesült Államok) — egyébként az egész földkerekségen vannak előfizetők. A drágább lapot, a Pictorial Knowledge-t nagyobb, 12—14 éves gyermekek részére szerkesztik — ez tudománypopularizáló gyermeklap. Régészeti, történelmi, természettudományi vonatkozású érdekes írásokkal, ismertetésekkel és illusztrációkkal töltik meg — bevallom, magam is nagy érdeklődéssel olvastam és olvasom. Egy-egy számban — 24 oldalon jelenik meg — alig akad egy-két írás, amelyben ne találnék újat, érdekeset. Férfiasan be kell vallanunk, sokkal érdekesebb, dokumentáltabb, mint a mi gyermekajtonk hasonló tematikájú rovatai.

A Look and Learn 9—12 éves gyermekekhez szól. Tematikája tágabb az előbbinél. Hangsúlyozottabb a hazafias nevelést szolgáló pedagógiai célkitűzése is; ezt az angol történelem nagy eseményeinek ismertetése, népszerűsítése, szépirodalmi eszközökkel való illusztrálása révén éri el. Csaknem minden egyes számban az angol történelem egy-egy nagy alakjával ismertet meg: Hódító Vilmostól Sir Winston Churchillig. Történelmi vonatkozású anyagai mellett szépirodalmat is közöl, és igen-igen érdekesek a természettudományi rovatai is (jobbak, mint a mieink).

Sajnos azonban, ez a két kiváló gyermeklap — magas példányszáma ellenére — se jut el a gyermekek tömegeihez. Még a Look and Learn 1 shilling 3 pennys ára is túlságosan magas, ha a tömegében ontott, többnyire silány papíron nyomott kommersz-gyermeklapokéhoz hasonlítjuk (4, 5, 6, 9 pennyéért vesztegetik), hiszen magas életszínvonal ide, magas életszínvonal oda — a pénzt Angliában se adják ingyen.

Van még valami, amire nem ártana felfigyelnünk. A cserkészszövetség könyvsorozatára (The Observer's Book) gondolok. Formátumban a Tanulók Könyvtárához hasonlít ez a sorozat, amelyben szépirodalmi művek mellett értékes tudományos-fantasztikus és egészen kiváló tudománypopularizáló könyveket találunk bámulatra méltó választékban. Akit az izeltlábúak intimitásai érdekelnek — megtalálja, éppen úgy, mint a világ hadihajóinak és katonai repülőgépeinek az ismertetését, az egyiptomi ásatások történetét és az űrhajózás eddigi eredményeit és perspektíváit. És ami az egészen kiváló és követendő példa: bármilyen tudományos kérdésről is a legérdekesebben, a legközérthetőbben szólnak, és a figyelmet mindig a lehetőségek, a még meg nem oldott izgalmas kérdések felé terelik, ilyen módon indítják el a gyermek képzelőerejét, és — meggyőződésem, hogy nem egy esetben — a vállalkozókedvét is. Ez a fajta tájékozódás hazai könyvkiadásunkból csaknem teljességgel hiányzik.

Azzal a meggyőződéssel tértem haza hat hétre nyúlt tanulmányutamról, hogy ha til-túl akad is javítanivaló a munkánkon, nem kell szégyenkezniük

hazai gyermeksjajtónk miatt. Se formai, se tartalmi tekintetben. Nemcsak az angolok — akik csupán az illusztrációkat, a technikai kivitelezést nézhették —, de az ott élő románok és magyarok is szívesen, élvezettel lapozták a magammal vitt román és magyar gyermeklapokat. És ha a pionírszervezetünk munkájában is akad javítani való, nem jelenti azt, hogy bármilyen tekintetben is lemaradna az angol gyermekszervezetek mögött — különösen, ha a nevelés hatékonyságát tekintem. Ha ezen a ponton valamelyikünknek alapvetően korszerűsíteni kellene a módszereit és a szemléletmódját — ezek, úgy hiszem, nem mi vagyunk.

Fodor Sándor

KANYADI SÁNDOR

Panta rhei

Az istenek is behódoltak: Zeusz túrta, hogy Jupiternek nevezzék, csak a rang, a tekintély, egyszóval az állás maradjon. Ki vethet, ezek után, követ az együgyű kecskepásztorokra, hajósokra, művesekre, kereskedőkre, akik továbbra is éppúgy adóztak, áldoztak, mint azelőtt? Egy-két próféta-hajlamú pap s poéta talán még hetvenkedett az elején, de aztán őket is megvették az élelmes rómaiak. Főlvásárolták a múltat, kibérelték a mítoszokat. Így állt össze görög, etruszk és neve-sem-maradt kövekből a nagy plágium: Róma. Aztán Jupiter tonat, Aphrodite Vénusz néven lett sztár a Cinecittában, s az etruszk-váza szép néma leánya elment mosolygó manekennek egy modern áruházba. (Ott nyelv nélkül is lehet boldogulni.) Egyedül Poszéidon nem békül, hiába emeltek új nevén szobrot, majd minden városban, a zsongító szökőkutak sem tudják haragját csillapítani. Szelídebb óráiban kiáll paestumi templomának parancsoló romjai elé, háromágú villájára támaszkodva nézi a szent berkek pipevirágai közt legelésző bivalycsordát, míg görög szertartásra gyűlnek az ámuló idegenek: Wunderbar, beautiful, merveilleuse — kattognak a fényképezőgépek, surrognak a kamerák, s a légió veteránja ágálva mutogat, majd alázatosan tartja markát, mosolyog, hajlong: thank you, danke schön, merci, grazie, grazie tante.